

רפורמה: מחינוך מקצועי לחינוך יוצר פדגוגיה דואלית-הומניסטית

רקע

רבות דובר על כך שמערכת החינוך שרויה במשבר ומתקשה להיות רלוונטיות לאתגרי המאה ה-21. בית-הספר העיוני יצר מחיצה מלאכותית בין הלמידה לחיים עצמם והלמידה הפכה להיות מחולקת לפרודות פרודות, ופעמים רבות תלושה מהקשר. בחינוך הכללי נעשתה הדרה של אינטליגנציות מרובות ושל סגנונות קוגניטיביים שונים. בית ספר צמצם את תפקידו לעיסוק צר ואחיד במיומנויות שפתיות ולוגיות-מתמטיות. במציאות זו, תלמידים/ות רבים אינם באים לידי ביטוי במלוא כישורונותיהם ויכולתם, חווים שעמום ותסכול ובמקרים קיצוניים נושרים מבית הספר. דווקא בחינוך המקצועי יכולה להיות תשובה ראויה לכך מעצם היותו מושתת על תפיסה פדגוגית המחברת את הלמידה לחיים עצמם, המתייחסות לאינטליגנציות שונות כשוות בערכן. אך למצער החינוך המקצועי נצרב בתודעתה של הציבוריות הישראלית כחינוך נחות, כנתיב של הדרה והסללה שסגר אפשרויות בפני נערים ונערות מהפריפריה החברתית והגאוגרפית. הדימוי הזה נבע מנסיבות היסטוריות, אך הוא גם חזר והעצים אותה. החינוך המקצועי בישראל, בהבדל ממעמדו במדינות רבות, נתפס כחינוך לשכבות החלשות, ויועד לתלמידים שלא הצליחו להשתלב בחינוך העיוני, דבר שפגע באיכותו וצמצם את ייעודו. החינוך המקצועי הפך להכשרה מקצועית, להקניית מיומנויות נקודתיות וטכניות על פי הדרישות של שוק העבודה, והחמיץ את ייעודו החינוכי – פיתוח כישורים המגלמים את הפוטנציאל האנושי של התלמידים. החינוך המקצועי הפנים אפוא את הדימוי הציבורי שלו וצמצם את הפוטנציאל הפדגוגי הגלום בו ועקב כך – את הפוטנציאל הגלום בתלמידים.

האתגר והחזון

הובלת רפורמה בחינוך המקצועי, שתחולל תיקון חברתי עמוק - ותחלץ את החינוך המקצועי מההקשר ההיסטורי-ישראלי שלו, הקשר שהרחיב את הסגרגציה והעמיק פערים, ותמצה את הפוטנציאל הפדגוגי המשחרר הייחודי הגלום בו. הרפורמה מספרת סיפור חדש על החינוך המקצועי תוך שאיפה לשינוי המיקום שלו משולי המערכת למוביל בתוכה. הרפורמה תתרום לקריאה מחודשת של החינוך המקצועי: לא כחינוך מסליל ומכניסטי, אלא כחינוך יוצר המושתת על פדגוגיה דואלית-הומניסטית.

פדגוגיה דואלית-הומניסטית : חינוך יוצר

השיטה הדואלית אוחזת באופן אימננטי באיכות פדגוגית נדירה, המחברת בין למידה עיונית ללמידה מהתנסות ויוצרת זיקה שיטתית ומתמשכת בין בית-הספר לעולם ה"אמיתי". היא מחברת בין עולם ההשכלה הכללית לבין הידע המעשי שנוצר ומתגבש כל הזמן בעולם העבודה, החברה והתרבות. הלמידה מתוך עשייה, מזמנת התמודדות עם אתגרים אמיתיים ומעניקה משמעות לבני-נוער שלרוב יתקשו למצוא זאת בלמידה העיונית.

החינוך ההומניסטי מבוסס על תפיסת עולם שלמה ועמוקה המתייחסת לבני האדם כאל תכלית מתוך חתירה למימוש האדם ולחירותו. הרפורמה מבקשת לחבר את השיטה הדואלית עם תפיסה חינוכית הומניסטית ובכך להגדיר מחדש את מהותו של החינוך המקצועי כחינוך יוצר.

החינוך היוצר, הוא תפיסת העל החינוכית הרוקמת יחד את הדואלי וההומניסטי. המושג "חינוך יוצר" מבטא למידה המכוונת ליצירה בעולם המעשה וליצירה של התלמיד-חניך כאדם שלם על כישוריו

וייחודו. חינוך שבו מאמינים בבני אדם חושבים ויוצרים. בבני אדם שמבינים שהם גם חלק מחברה וגם אינדיבידואלים בו-זמנית, ויותר מכל - בבני אדם שיודעים לחיות בעולם במגע ממשי יוצר ולא בניתוק. החינוך היוצר, חותר לפיתוח הפוטנציאל האנושי הגלום בכל תלמיד באמצעות למידה עיונית ולמידה המתבססת על התנסות אותנטית בחיים הממשיים. העשייה המקצועית מהווה קרקע פדגוגית פורייה לצמיחה ולהתפתחות של האדם ולא התכלית החינוכית כשלעצמה.

תמונת מצב אל מול תמונת עתיד

מחינוך מקצועי	לחינוך יוצר
התלמיד בשרות המשק והתעשייה	האדם הוא תכלית החינוך
אוכלוסיות מוחלשות: בררת מחדל	רלוונטי לכולם: אלטרנטיבה נבחרת
הסללה וצמצום אפשרויות	פוחת אפשרויות ואופקים
המקצועות כתכלית: התקבעו והתיישנו	מקצועות כמתווכים: חדשים ומתחדשים
מיומנויות טכניות	כישורי המאה ה- 21
דימוי ציבורי ירוד	נושא בשורה למערכת החינוך כולה

מטרות הרפורמה

- ביסוסם של בתי-הספר כמקומות מיטיבים ומצמיחים עבור בני הנוער והצוות החינוכי, המאפשרים מרחב לביטוי, יצירה ולמידה הפותחים בפני בני הנוער אפשרויות להתפתחות והגשמה אישית.
- יצירת בתי הספר כמופת פדגוגי באופן שיתרום לשינוי הדימוי הציבורי של החינוך המקצועי בישראל, תוך הרחבת מגוון האוכלוסיות שיבחרו ללמוד בבתי הספר.
- פיתוח של מודלים חינוכיים חדשניים המושתתים על התפיסה הדואלית-הומניסטית, שישפיעו על סביבתם ויצרו אדוות של שינוי וצמיחה במערכת החינוך כולה.
- הצמחה של מנהיגי המחר כיוצרים ומובילים בתחומם, הרוותמים את כוח השינוי המואץ של הקדמה לטובת החברה והאדם.

צירי פעולה מרכזיים

- 1. הכשרת הלבבות לשינוי:** גיבוש החזון והמטרות בקרב אנשי המשרד, הבעלויות של בתי הספר, ואנשי החינוך בשטח. יצירת המשגה משותפת והקמת צוותי עבודה משותפים להובלת השינוי.
- 2. תוכניות הלימוד, הסמכות ואקרדיטציה:** בנייה של מגמות לימוד חדשות ורלוונטיות לעולם המשתנה; העמקה וטיוב תוכניות הלימודים במקצועות הליבה; שינוי בדפוסי הלמידה ובדרכי הערכה. טיוב מערך ההסמכות וקרדיטציה, תוך יצירת נתיבים מגוונים להתפתחות מקצועית ואקדמית.
- 3. פיתוח מקצועי:** יצירת הכשרות לצוותים החינוכיים, למנהלים ולאנשי האגף ברוח הרפורמה. השתתפות מנהלים ואנשי מטה בסיוורים לימודיים בעולם - למידה מתוך מערכות חינוכיות מקצועיות מתקדמות ומובילות.

4. מסלולי פעולה: הרפורמה מבקשת לחולל תהליך שינוי משמעותי בכל בתי הספר שבפיקוח האגף, שהתנעתו תתפרש על פני שלוש שנים בשלושה מסלולים במקצבים ובאופנים שונים:

בתי-ספר חדשים: פתיחת עשרה בתי ספר חדשים תוך שלוש שנים שידגימו מודלים שונים לחינוך היוצר ויפנו לאוכלוסיות שמחפשות אלטרנטיבה חינוכית. בתי הספר יהוו מופת פדגוגי ויכוונו ליצירת תהליך חינוכי המצמיח את מנהיגי המחר בחברה הישראלית. הקמת בתי ספר מגוונים כגון: בית-ספר לתרבות ואומנות; בית-ספר להייטק; בית-ספר לחינוך והדרכה; בית ספר למנהיגות ציבורית; קליניקה למשפטים; בית-ספר לקיימות; בית-ספר לעיתונאות ותקשורת; ועוד

בתי-ספר מחדשים: בתי ספר שיבחרו לחולל מהפך ולהוביל תהליך התחדשות ושינוי מואץ. מדובר בתהליך שמדמה את סגירת בית הספר ופתיחתו מחדש ברוח הרפורמה במקביל ליצירת תנאים לפיתוח מודלים חינוכיים חדשניים ופורצי דרך. בתי ספר אלו ייהנו מאוטונומיה פדגוגית, מליווי ופיקוח ברוח הרפורמה ומתקציב גמיש. באמצעות קול קורא שהמשרד יפרסם יבחרו כ- 6 בתי ספר בשנה (סה"כ כ- 18 בשלוש שנים).

בתי-ספר מתחדשים: בתי ספר שיבחרו להיכנס לתהליך הרפורמה באופן הדרגתי ומלווה, לתהליך של חיפוש הקול הייחודי שלהם בתוך תהליך למידה וליווי משמעותי של המנהל והצוות החינוכי בשלושה צירים: פדגוגי, ארגוני ועיצוב תמונת עתיד. בכל שנה כ- 15 בתי ספר יוכלו להצטרף (סה"כ כ- 45 בתי ספר בשלוש שנים).

לסיכום,

הרפורמה עשויה להוביל בשורה פדגוגית של ממש במערכת החינוך כולה. מערכת חינוכית המקיימת אפשרויות שונות ושוות בערכן של דרכי-למידה, יכולה לאפשר למגוון של בני-נוער למצוא את מקומם ולבטא את יכולותיהם. בתי-הספר יקנו מיומנויות וכישורים ויפתחו בפני בוגריהם אפשרויות לעתיד. בני-נוער יגיעו מתוך בחירה, ויפעלו ליצירת עולם רלוונטי עבורם. החינוך היוצר יזמן לנערים ולנערות להתמודד עם אתגרים אמיתיים בעולם המבוגרים ולחוש בעלי ערך. הוא יסיר את המחיצה המלאכותית בין הכיתה לבין העולם, ובכך יגדיר לגמרי מחדש מהו בית-ספר.

מחינוך מקצועי לחינוך יוצר. חינוך המושתת על פדגוגיה דואלית-הומניסטית.